

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Free Speech) เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และเป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ของสหประชาชาติ แต่สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดที่รัฐไม่อาจจำกัดได้ หากกรณีเป็นการแสดงออกไม่ว่าจะโดยคำพูดหรือกริยาอื่นใดที่เป็นการแสดงออกถึงความเกลียดชังการดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยเหตุทาง เชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธุ์ สีผิว ภาษา สถานะทางสังคม เป็นต้น โดยการแสดงออกนั้นนำไปสู่ความรุนแรง หรือความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกลุ่มบุคคล ถือเป็นกรกระทำโดยใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง หรือที่เรียกว่า การประทุษวาจา¹ (Hate Speech) ซึ่งไม่สมควรได้รับการคุ้มครองทั้งในระดับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและระดับกฎหมายรัฐธรรมนูญ อีกทั้งในหลายประเทศยังได้บัญญัติให้การกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นการประทุษวาจาเป็นความผิดทางอาญาด้วย

สำหรับประเทศไทย เริ่มให้ความสนใจเรื่องการประทุษวาจาหลังจากวิกฤตทางการเมืองในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา โดยหลายฝ่ายให้ความสำคัญกับการประทุษวาจาว่าเป็นสิ่งอันตรายและเป็นบ่อนทำลายการสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขของคนในชาติ ส่งผลกระทบกว้างขวางต่อสังคม และอาจส่งผลกระทบต่อมหาศาล หากเป็นการขั้วๆให้เกิดผลร้ายต่อผู้ใดผู้หนึ่งทันที หรือนำไปสู่ความรุนแรง ยิ่งในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก จึงมีการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อโฆษณาชวนเชื่อปลุกฝังความเกลียดชังระหว่างผู้ที่มีความเห็นและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน มีการผลิตวาทกรรมทางการเมืองหรือแชร์ข้อมูลที่ปั่นเสริมเติมแต่งเพื่อขยายความเกลียดชังให้แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

แนวทางการกำกับดูแลการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย แม้จะมีบทบัญญัติในเรื่องการหมิ่นประมาทไว้ใน

¹ ราชบัณฑิตยสภาได้ให้ความหมายของคำว่า Hate Speech เป็นภาษาไทยว่า ประทุษวาจา หมายถึง คำพูดที่เป็น การข่มขู่ คุกคาม สบประมาท ขั้วๆให้เกิดความเกลียดชัง การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ถึงมาตรา 333 แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา กล่าวคือ การหมิ่นประมาททำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงมุ่งเน้นไปที่ความเสียหายทางชื่อเสียงซึ่งเกิดกับตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการใช้ข้อความ ภาพ หรือคำพูดก็ตาม ซึ่งความเสียหายจะยุติลงในระดับปัจเจกบุคคล และไม่ได้สร้างความแตกแยกวุ่นวายในเชิงสังคม แต่การประทุษวาจา มีระดับที่รุนแรงกว่านั้น คือเป็นการแสดงความเกลียดชังกันบนฐานของอัตลักษณ์แห่งกลุ่ม ซึ่งพร้อมจะยกระดับไปสู่ความรุนแรงต่อกันระหว่างกลุ่มคน และอาจนำไปสู่อาชญากรรมอันเนื่องมาจากความเกลียดชัง (Hate Crime) ต่อไปได้ ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ แต่บทกฎหมายดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำลักษณะการประทุษวาจาด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมายในประเทศไทยให้ครอบคลุมถึงกระทำความผิดลักษณะ การประทุษวาจา ทั้งนี้ การกำหนดความรับผิดของผู้กระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจาเอง อาจเกิดความยุ่งยากในการพิสูจน์หาตัวบุคคลผู้นำเข้าข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประทุษวาจา จึงมีบางประเทศที่มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ที่น่าสนใจคือ ประเทศเยอรมนีมีการบัญญัติกฎหมายควบคุมการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา ที่เรียกว่า Network Enforcement Act 2017 ขึ้นมาเพื่อจัดการกับผู้ให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ยอมลบข้อความที่เป็นการประทุษวาจาภายหลังได้รับแจ้งภายใน 24 ชั่วโมง โดยมีการบังคับโทษปรับสูงสุดถึงห้าล้านยูโร² ในประเทศฝรั่งเศสเองก็เพิ่งผ่านกฎหมายในลักษณะเดียวกันเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2563 โดยกำหนดให้แพลตฟอร์มต้องลบโพสต์หรือคอนเทนต์ที่เข้าข่ายว่าเป็นการประทุษวาจาภายใน 24 ชั่วโมง และยิ่งหากเข้าข่ายการก่อการร้ายหรือสื่อลามกเด็กต้องรีบลบภายใน 1 ชั่วโมงหลังจากได้รับแจ้ง มิฉะนั้น มีโทษปรับสูงถึง 1.36 ล้านเหรียญ³ จะเห็นได้ว่าในต่างประเทศได้นำเอาโทษปรับมาใช้กับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ลบข้อความเข้าข่ายการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา แทนที่จะเอาผิดกับผู้กระทำผิดเอง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องดีหากประเทศไทยจะพัฒนาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศเพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

จากปัญหาข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาถึงแนวทางกำหนดความรับผิดทางอาญาลักษณะการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะกรณีความรับผิดของผู้ให้บริการ สื่อสังคม

² Network Enforcement Act 2017. Section 4.

³ ประชาชาติธุรกิจ. (2563). *กฎหมาย Hate Speech ระเบิดลูกใหม่โซเชียลมีเดีย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/ict/news-465927>. [2563, 24 มิถุนายน]

ออนไลน์ตามพระราชบัญญัติความรับผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยศึกษาแนวคิดและข้อกำหนดของต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อพัฒนากฎหมายให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ลักษณะรูปแบบ ระดับความรุนแรง และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา ความเป็นมาและผลกระทบของการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์และความแตกต่างระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการประทุษวาจา
2. เพื่อศึกษาถึงการกำหนดความรับผิดทางอาญาลักษณะการประทุษวาจาของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อหาแนวทางการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับความผิดลักษณะการประทุษวาจาตามประมวลกฎหมายอาญา
4. เพื่อวางกรอบบทนิยาม และหาแนวทางการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับความผิดลักษณะการประทุษวาจา และแนวทางการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ระงับหรือนำออกไปซึ่งข้อความลักษณะเป็นการประทุษวาจาในระบบข้อมูลของตน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

ปัญหาการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสังคมไทย แต่ยังไม่มียกกฎหมายที่จะนำมาลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรกำหนดความรับผิดทางอาญาลักษณะการประทุษวาจา โดยเฉพาะความรับผิดของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ โดยศึกษาถึงความหมาย ลักษณะรูปแบบ ระดับความรุนแรง และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา ศึกษาถึงความเป็นมาและผลกระทบของการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ เปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิ

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการประทุษวาจา ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับโทษทางอาญา การกำหนดความรับผิดทางอาญา และศึกษาถึงแนวทางความรับผิดทางอาญาลักษณะการประทุษวาจา ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นที่ศึกษาความรับผิดของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ และนำแนวคิดและข้อกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้กับประเทศไทย เพื่อพัฒนากฎหมายให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเป็นสำคัญ ซึ่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำราทางกฎหมาย บทความทางวิชาการทางนิติศาสตร์ เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความหมาย ลักษณะรูปแบบ ระดับความรุนแรง และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา ความเป็นมาและผลกระทบของการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์และความแตกต่างระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการประทุษวาจา
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางกำหนดความรับผิดทางอาญาลักษณะการประทุษวาจาของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. สามารถเสนอแนวทางการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับความผิดลักษณะการประทุษวาจาตามประมวลกฎหมายอาญา
4. สามารถวางกรอบบทนิยาม และเสนอแนวทางการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับความผิดลักษณะการประทุษวาจา และการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ระงับหรือนำออกไปซึ่งข้อความลักษณะเป็นการประทุษวาจาในระบบข้อมูลของตน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้